

Ó, Velvary, ukažte mi své památky a mokřady...

GPS souřadnice: 50.2823758, 14.2360161

Praktické informace

Délka trasy: 4 km

Obtížnost: Lehká trasa pro všechny výletníky od 5 do 99 let. Vede po rovině. Výlet je možné jet pouze s terénním kočárkem, na kole či odrážedle. Pejskům se bude líbit. Po dešti ho nechodte, v mokřadech bývá bahýnko.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 40 km z Prahy ujedete přibližně za hodinu. Pojedete po D7 nebo D8 a směrovky vás odvedou do centra města.

Parkování: na náměstí Krále Vladislava. Zdarma

WC: Veřejná WC jsou v ulici Pivovarská.

Možnost občerstvení: perníkárna U Staré fortny, kavárna Záložna

Městské muzeum Velvary (<https://www.velvary.cz/zivot-ve-meste/mestske-muzeum>)

Sídlí ve třech objektech. Pokladna je umístěna v hlavní budově muzea. Do dalších objektů je možný vstup pouze po domluvě a zaplacení vstupného v hlavní budově.

Hlavní budova v Pražské ulici obsahuje historickou expozici a obrazy Jiřího Karse.

Pražská brána nabízí expozici fotografií Jindřicha Bišického z 1. světové války a informace o původním opevnění.

Galerie na špýcharu zve na expozici *O perníku* s obrazy Jiřího Corvina a etnografickou expozici.

Otevírací doba:

Úterý- pátek: 9:00-11:00, 12:00-16:00

Sobota + neděle: 9:00-12:00, 13:00-17:00

Muzeum technických hraček (www.muzeum-technickyh-hracek.cz)

Otevírací doba: sobota, neděle a svátky 10.00-17.00.

Vstupné: děti (senioři, studenti) - 50 Kč, dospělí - 80 Kč, rodinné - 180 Kč.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Hazmburk, Raná, Veltrusy, Nelahozeves, Mělník, Okoř atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali kamarádi Adam a Radovan z Lovosic se svými maminkami.

Postřehy dětí:

Adam (9 let): „Mamka říkala, že se sem v létě půjdeme koupat.“

Radovan (9 let): „Našel jsem všechno - i kachličku.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vítejte ve městě Velvary, kde jsou lidé tak prozíraví, že raději vaří vejce natvrdo, aby se cestou na Karlův most nerozbila. Znáte tento legendární příběh? Neznáte? Tak to s námi pojedte na výlet s tajenkou.

Provedeme vás od královského náměstí přes tajemná zákoutí starobyklých uliček až do divoké přírody místních mokřadů. Připravte se na pátrání po budovách mlýnů, na vůni perníku a v létě i krásné koupání.

Zajímavé město si oblíbili filmaři. V okolí náměstí se natáčely například filmy *Jedna kočka za druhou*, *Kam slunce nechodí*, *Tmavomodrý svět*, *Kobry a užovky* nebo filmy o psím hrdinovi Gumpovi.

Výlet jsme pro vás připravili ve spolupráci s městem Velvary, je pro vás tedy zdarma! :)

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci,

stejně jako k našim ostatním výletům jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Naše cesta začíná na **náměstí Krále Vladislava**, které patří k největším v Čechách a má tvar téměř pravidelného obdélníku.

Víte, jaký tvar má obdélník? Namalujte ho prstem do vzduchu a zkontrolujte, zda to s náměstím sedí. Kde jsou kratší a kde delší strany?

Toto místo je pojmenováno po králi Vladislavu II. Jagellonském, který v roce 1482 povýšil Velvary na město a dal mu právo užívat městský znak. A hlavně: pořádat trhy. Obyvatelé z toho měli hospodářský prospěch. A král taky, protože se za pořádání trhů platily poplatky.

Městský znak na náměstí uvidíte hned několikrát. Zkuste ho najít třeba na budově pošty hned vedle parkoviště. Copak to na něm asi je?

Představte si, jak to tady ve středověku, kdy byly všude stánky, mohlo vypadat. Jaký krámk byste si tady otevřeli vy? Co byste chtěli prodávat? My preclíky, koláčky nebo jitrnice! Možná také vejce a slepice. Co dřív? Poradte.

Velvary se všemi královskými výsadami od krále zároveň získaly právo vařit pivo a opevnit se hradbami, což také vzápětí udělaly.

„Pivko“ se podávalo také v barokní **Panské hospodě** v čp. 10, u níž naše putování začíná. Vedle kdysi stávala jedna ze čtyř bran, co jimi proudili do města obchodníci. Dokážete najít místo, kde brána stála? Nyní tudy vede silnice. Stejně jako kdysi. Jen je ta současná asfaltová....

Najděte modrou informační cedulku *Panská hospoda*.

1. Opište druhé slovo ze souvislého textu.

Panská hospoda byla postavena na místě vyhořelého renesančního hostince. K místu se váže příběh, který dal vzniknout známé písničce *Ó, Velvary...* Že ji neznáte? Tak si o ní řekneme, a hlavně si ji zazpíváme, až půjdeme k rybníku. Tady zpívat nebudeme. Nemáme klobouk, aby nám do něj za výkon kolemjdoucí mohli házet mince. A zdarma ani kuře nepěje! :)

Původ domu sahá hluboko do středověku. Na tomto místě pravděpodobně stála jedna ze tří legendárních zájezdních hospod, v nichž se občerstvovali obchodníci na svých cestách z Prahy do Saska. K hospodám se později přidružily domy řemeslníků a obchodníků a vyrostla zde osada Velvary.

Teď v budově sídlí **Městská knihovna a Galerie Tomáš Vosolsobě**. Prozkoumejte cedule, jestli není galerie právě otevřená? Zrovna se totiž plánují zajímavé výstavy, tak uvidíme, jestli budete mít štěstí. V galerii je také, mimo jiné, obří krasohled, u kterého si můžete krásně zablblnout a udělat skvělé fotky.

Opatrně přejdeme cestu a šupajdíme ke krásnému renesančnímu zelenému domku (vlastně jsou to taková zelená dvojčata). Nazývá se Bártovský dům a my hledáme domovní znamení, které k němu patří. Najdete v něm jednoho jedovatého členovce. Jeho název začíná na Š.

Máte? Panečku, vy ale máte bystrá očka! Dokážete potvůrce spočítat nohy? A přečtete letopočet pod ní?

Zkuste jako štíří (nad hlavou si rukou vytvořte jedovatý bodec) dojít ke krásnému baroknímu **Mariánskému sloupu**, který lidé postavili jako poděkování za to, že město přečkalo morovou ránu.

Na vrcholu sloupu je socha Panny Marie. Kolem ní jsou plastiky patronů, kteří měli město chránit.

Jsou to svatý Václav, svatý Florián, svatý Prokop a svatý Šebestián.

Poznáte, který je který?

Václav bývá zobrazován ve zbroji a se štítem, Florián většinou vědrem hasí město, Prokop krotí ďábla a chudák Šebestián je prošpikován šípy. Najděte je a správně pojmenujte.

Za nás se sousoší opravovalo, takže si na otázku na další hledací úkol budete muset chvilku počkat.

Pokud vidíte sousoší už opravené, dejte si sami navzájem nějaké hledací otázky. Je to snadné!

Jdeme se juknout na **Redutu**. Tento dům čp. 57 je pro město velmi důležitý, protože je to jedna z nejstarších a nejmohutnějších staveb na celém náměstí. Kterýpak to asi je?

Tomuto příbytku se také říkalo Dryáčnickovský, protože v 16. století patřil Jiřímu Pecharovi zvanému Dryáčník.

Jiří Pechar, který žil v sedmáctém století, je jednou z nejbarvitějších a nejznámějších historických postav města Velvary. Ve starých listinách je skutečně označován jako dryáčník. Dnes obvykle chápeme slovo dryák jako označení nápoje či pokrmu, který nám takzvaně „utrhne pajšl“, tedy vnitřnosti. A jako dryáčníka označujeme osobu, která je výrazně vychloubačná, křiklounská, šarlatánská. Umí se prodat, s ničím se moc nemaže, dokáže si urvat, co potřebuje. V minulosti šlo ovšem o pojmenování prodejců všeléků, mastí – a právě léčivých dryáků, tedy odpudivých lektvarů, které měly pomoci na všechny bolesti světa. Většinou ale nepomohly vůbec ničemu. V lepším případě alespoň neškodily. Byly to prostě takové potravinové doplňky své doby. S těmito „zázraky“ dryáčníci jezdili po jarmarcích, a protože jsou lidé nepoučitelní, i tehdy si z jejich prodeje dobře žili.

Pechar byl však mnohem víc než jen obyčejný trhovec. Byl to velmi bohatý a vážený velvarský měšťan. Jeho nejslavnější čin je spojen s kostelem svatého Jiří, který dnes také uvidíme. Byl totiž hlavním mecenášem a iniciátorem stavby tohoto renesančního svatostánku. V roce 1613 věnoval obrovskou sumu peněz, aby mohl být na místě starého hřbitova postaven krásný nový chrám.

Další písmenko do tajenky na nás čeká u radnice. Tipnete si, která budova na náměstí to je? Jasně! Ta nejkrásnější.

Mohutná renesančně-barokní budova radnice s podloubím vznikala v důsledku pohnutých dob v několika etapách. A musíme uznat, že jí to na náměstí moc sluší.

Nás však hlavně zajímá znak města. Vidíte ho někde? Je stejný, jaký jste viděli na poště?

V červeném štítě stojí dvě stříbrné věže. Mezi nimi se napačuje lev. Podívejte se, jak jeho ocas ovíjí zezadu levou věž a jeho konec je prostrčen dolním oknem. Jak se mu to povedlo? :)

2. Co trčí lvovi z tlamy?

Vcházíme do uličky napravo od radnice. Jmenuje se Pivovarská a najdete zde veřejné toalety.

Ale to není tak důležité. Pokud se vám zrovna nechce... Bereme vás do ní kvůli tomu, že je vážně hezká.

Ledva do ní vstříčíte nosík, podívejte se nad sebe. Vidíte pod krovky domu vlaštovčí hnízda?

My je máme u stodoly a necháváme je tam. Vlaštovky se k nám vracejí z teplých krajín každý rok a vyvedly u nás už desítky mladých.

Kdo najde obrázek lva? Když jej uvidíte, udělejte pár kroků zpět a podívejte se vlevo vzhůru, kde uvidíte starou dřevěnou zvonici.

A kdo najde kovanou poštovní schránku s ptáčkem?

Odbočíme doleva ke kostelu a zahledíme se na reliéf nad vchodem. Je na něm svatá Kateřina.

Svatá Kateřina Alexandrijská byla velmi vzdělaná a odvážná dívka, která žila před mnoha staletími v Egyptě. Narodila se jako princezna a vynikala v učení, vědě i řečnění. Podle legendy se stala křesťankou a dokázala svými chytrými argumenty přesvědčit o své víře i ty největší tehdejší učence. Protože se však odmítla vzdát svého přesvědčení a nechtěla se provdat za císaře, byla nakonec za svou víru potrestána a stala se mučednicí. Dnes je považována za patronku studentů, knihoven, učenců a všech, kdo se věnují studiu. Její postavu v umění a na obrazech poznáte podle několika typických znaků, kterým se říká atributy. Nejdůležitějším z nich je velké dřevěné kolo s ostrými hřebíky, které připomíná nástroj, jímž měla být původně potrestána, ale které se podle legendy jako zázrakem rozpadlo. Dalšími častými znaky jsou meč, palmová ratolest, jako symbol vítězství nad smrtí, nebo kniha, která připomíná její velkou moudrost a vzdělanost.

Souhlasí to, Kateřinko? (Pokud tady s námi nějaká je...)

Jaký předmět má Kateřina na hlavě?

Jednolodní farní kostel svaté Kateřiny je hlavním chrámem Velvar. S budovou radnice vytváří dominantu města. Byl vystavěn za vlády českého krále a římského císaře Karla IV. Nejceněnější dochovanou gotickou částí je sakristie s freskami z 15. století.

Kolem kostela dříve býval hřbitov, jenže byl z hygienických důvodů zrušen.

My kostel obejdeme tak, že ho máme po pravé straně.

Najdete podle poznávacích znamení, co jsme vám dali, sochu Kateřiny?

A najdete také bezhlavého rytíře? Pardon! Samozřejmě bezhlavého Jana Nepomuckého? Slibujeme, že Nepomuka dnes ještě uvidíte i s hlavou! :)

Obvykle necháváme děti počítat knoflíky na Nepomukově plášti, ale tady... Raději ne, že? :)

Nyní najdete náhrobní kámen s lebkou! Brrrr... A rychle pryč.

Ale rychle ještě vyluštit hádanku u sochy Kateřiny....

4. Co v pravé ruce třímá socha před kostelem směrem k náměstí?

Nalevo od kostela je areál Děkanského dvora. Sídli v něm **Galerie Na Špýcharu**, tak nakoukněte! Pro vstup si ale musíte zavolat do Městského muzea. Neváhejte to ale udělat. Muzejnice jsou u vás coby dup.

Expozice **O Perníku** představuje staré řemeslo a vypráví o jeho historii ve městě. Je to perníkářství. Můžete si prohlédnout perníkové modely velvarek a obrazy malíře Jiřího Corvina. Výstava je interaktivní, takže si můžou děti i dospělí na leccos sáhnout a leccos očichat a vyzkoušet, stejně jako v expozici národopisné ve vedlejší místnosti.

Hned vedle galerie sídlí vyhlášená perníkářna *PerníKáča* (<https://www.pernikaca.cz>), kterou provozuje Kateřina Woláková. Navazuje na tradici tradičního perníkářství a kombinuje ji s moderní cukrařinou. O "PerníKáče" jste možná slyšeli v rádiu nebo televizi, protože je opravdu výjimečná. V jejím krámku můžete ochutnat různé perníkové speciality. Od tradičních tlačených perníků z historických forem až po autorské perníkové dorty, medovinu nebo perníkovou kávu. Doporučujeme!

Do perníkářny vejdete nádherným kamenným portálem. Hned vedle je průchod, který nás zajímá.

Město Velvary bylo ve středověku opevněno hradbami. Vstup byl možný čtyřmi branami. Dodnes se z nich zachovala jen brána Pražská, kterou uvidíme asi za hodinu. A také fortna (branka v opevnění) v domě čp. 203, kterou před sebou právě vidíme.

Průchod, který vznikl v roce 1608, byl součástí cesty k obecnímu mlýnu. Představte si, že tehdy býval z obou stran uzavřen pevnými vraty. My se k mlýnu jdeme podívat. Což ovšem není jen tak, čeká nás detektivní pátrání.

Projdeme do Třebízského ulice a vyhlížíme **památný strom platan**.

Jak ho poznáte? Má velmi zvláštní kůru a jeho plody připomínají ostnaté kuličky. Vypadají trošku jako liči.

Strom nechal zasadit pan Vincenc Šturm, po kterém se jmenuje také budova za dřevinou.

Šturmův mlýn je jedním z nejstarších ve městě. Jeho historie sahá minimálně do šestnáctého století. V průběhu staletí byl několikrát přestavován, zejména po ničivých požárech. Jeho dnešní podoba pochází z období baroka a klasicismu.

Přečtěte si naučnou tabuli, ale hlavně popisky pod fotkami.

5. Jak se jmenovala manželka majitele mlýna?

A teď ten detektivní úkol: V prostoru Malovarského rybníka byl kdysi nalezen prastarý gotický kachel z tehdejšího hrádka, který v těchto místech stával. Originál kachlíku si můžete prohlédnout v muzeu. Kopii teď vypátrejte u dveří mlýna. Nejdřív se samozřejmě podívejte, jak vypadá na fotce, ať víte, po čem máte pátrat – a pak se staňte detektivy!

Najdete jej?

Mlýn máme po levé ruce. Vstoupíme do ulice Nábřeží, kvačíme kolem hřiště rovně za nosem a zanotujeme si:

Ó, Velvary, ó, Velvary, kde jsou mé tolary...

Kdo by neznal oblíbenou lidovou píseň? Málokdo však tuší, že vznikla na základě skutečné události. Na přelomu ledna a února 1591 nocoval v zájezdním hostinci ve Velvarech zámožný kupec Jáchym z Bílé. A zaplakal, protože mu zde byla ukradena truhlice s 996 toлары. Zažaloval šenkýřku Dorotu, soud mu však za pravdu nedal. Spor se táhl řadu let, až nakonec skončil u císaře Rudolfa II. Panovník ke kupcově smůle rozhodl o Dorotině nevině. Vypráví se, že Dorota uspořádala oslavu, na které některý z konšelů prvně zapěl tuto píseň, která přežila již čtyři staletí.

Tak si ji zazpíváme!

Ó, Velvary, ó, Velvary,

kde jsou mé tolary?

Ó, Velvary, ó, Velvary,

kde jsou mé tolary?

Jed jsem, pil jsem,

hodoval jsem,

hezke holky miloval jsem.

Ó, Velvary, ó, Velvary,

kde jsou mé tolary?

Ptáte se, proč tolik bojů kvůli necelé tisícovce? Pche, mýlíte se. Za 996 toлары byste si tehdy mohli koupit několik velkých selských usedlostí nebo menší panství. Od oka by šlo o nějakých dnešních pět až deset milionů korun. Za které si již samozřejmě v současnosti nekoupíte ani usedlost, ani panství, možná krcálek v Praze. Kdyby takovou částku Jáchym propil, byl by zaručeně mrtev. Takže mu lze s trochou fantazie věřit, že mu byly tolary skutečně ukradeny.

Přicházíme k rozcestníku. Vybereme si cestičku vlevo a řapeme k Malovarskému rybníku.

Zkuste najít napravo dva stromečky se srdíčky. Na jednom je písmeno M a na druhém přeškrtnané D. Hmmm, tady láska asi neklapla! A chudáčci stromečky to odsákaly.

Mineme lavičku a jsme u rybníka.

Víte, jak mu místní říkají?

Zjistíte to na dřevěném válci se sedátkem – místní plakátovací ploše.

6. Doplňte název: Velvarský

Tento rybník má neuvěřitelnou historii. Byl založen již v roce 1527. Je jediný z původní soustavy mnoha rybníků v okolí, který se zachoval až do dnešních dnů. V minulosti byl důležitý nejen kvůli chovu ryb, ale také jako zdroj vody pro místní řemeslníky.

Do roku 1950 zde byla plovárna. Tradiční, dřevěná. Jenže ji později přebudovali v betonové koupaliště, jak si doba žádala. Beton sice vydržel více než dřevo, ale je fujky fujky. A tak došlo roku 1993 k uzavření koupáku. Nyní jsou vodní plochy i areál opět upraveny a v létě je zde parádní cachtačka. Místní navíc plánují další skvělé úpravy a nedaleko budují nové mokřady, takže můžete sledovat, jak se krajina bude proměňovat.

Napojíme se na naučnou stezku a obcházíme areál. Jdeme k dřevěné budově zvané Áčko – napadne Vás proč se jí tak říká?

Druhá, o něco větší a novější dřevěná stavba o kousek dál vás možná naláká v letním období (zhruba od poloviny května do poloviny června) nabídkou lahodných nápojů, drobného občerstvení a hlavně chladivých nanuků! Možná byste těžko hádali, jak se jmenuje tato stavba. Její název je, podobně jako u Áčka odvozen z jejího tvaru. Museli byste se na ni ale

podívat z ptačí perspektivy. Zkusíte to uhodnout?

Kdo hádal Účko, ten se trefil do černého!

Vraťme se ale zpět k potůčku, který se noří do země poblíž Áčka. Odtud vyhlížíme kostelíček. Budeme ho mít po levici. Tajuplný **kostel Všech svatých** obehnaný hřbitovní zdí je místem, kde se zastavil čas. Uvnitř i vně kostela odpočívají kameny i pozůstatky z minulých oprav, které umocňují atmosféru opuštěného svatostánku, který je nejstarším velvarským kostelem.

Pojďme dál od lidských staveb... Třeba do mokřadů!

Do těch nás za pár minut odvede naučná stezka.

Cestou mineme dvě houpačky a také zajímavou konstrukci z větví stromů, na kterou si můžete vylézt a rozhlédnout se kolem!

Šipka nám ukazuje směr *VELVARSKÉ MOKŘADY – I. OKRUH*.

Toto území je nesmírně cenné, protože funguje jako přírodní houba, která v krajině zadržuje vodu. Je to místo, kde se daří vzácným rostlinám a živočichům, jako jsou různé druhy žab, čolků nebo ptáků vázaných na vodu. Žijí zde čolek obecný, rosnička zelená či skokan štíhlý.

Jedná se o území, kde se dříve těžila cihlářská hlína. Po ukončení těžby zde vznikly jámy, které se přirozeně naplnily vodou.

Než si povyprávíme o čolcích, koukněte na zeď vlevo. Co se na ní dočtete? Je to anglický nápis a nutno říci, že s ním souhlasíme. :)

Při návštěvě mokřadů je třeba počítat s tím, že je terén zejména po deštích silně podmáčený, takže mohou být některé úseky hůře prostupné. Proto se doporučuje pevná obuv a v období hnízdění ptactva je nutné mít psy na vodítku.

Znáte nějakou pohádkovou postavičku, která žije v mokřadech? Napovíme...

Za mlhou hustou, že by se dala krájet, a dost možná ještě dál je rybník Brčálník. Ve dne je docela obyčejný, ale sotva ho večer přikryje černočerná tma, začnou se tam dít podivuhodné věci. Nejdříve to ve vodě zažbluňká, pod břehem zakuňká, v rákosí lupne, ve vrbě hrkne a teprve potom se objeví

Je to skřítek neposeda, zvědavý jako opička, a tak už nedočkavě vyhlíží, až se na hladině zatřpytí první hvězda...

7. Jak se jmenuje skřítek?

Skřítkovi, který má na hlavě tolik vlasů jako Glum z *Pána prstenů*, by se tady určitě moc líbilo.

Z rostlin zde najdete především druhy, které milují mokro a nevadí jim mít kořeny neustále ve vodě. (Představte si, že byste stále chodili v holínkách, které byste naplnili vodou. Uááá, to by čvachtalo! A ty plísničky mezi prstíčky!)

Typickým zástupcem je rákos obecný, který tvoří husté porosty, v nichž se schovávají ptáci. Uvidíte zde také orobinec s jeho hnědými palicemi, různé druhy ostřic nebo žlutě kvetoucí kosatce žluté. Na hladině tůní se často objevují drobné lístky okřehku, kterému se lidově říká žabinec.

Hnízdí zde vodní ptáci. Třeba kachna divoká, lyska černá nebo potápka roháč. Pokud budete mít štěstí a zachováte klid, můžete zahlédnout volavku popelavou, která zde loví ryby a obojživelníky. Z čehož plyne, že je mokřad rájem žab. Blaženě si tu kvákají skokani a ropuchy. A vodami se mistrně vlní užovky obojkové. Myslíte, že se musely učit plavat? Hmyzí říši zastupují barevná vážka a šídla, která nad hladinou loví komáry.

My měli kliku a skutečně volavku popelavou zahlédli. Ovšem čolek, který tu rovněž bývá k vidění, na nás hodil bobek. (Dělají čolci bobky? Musíme to zjistit.)

Čolek horský dorůstá délky až 15 centimetrů. Jujky, to je potvůrka! Patří mezi naše největší obojživelníky. Jednou z největších zajímavostí je jeho drakovitý vzhled během jara. Samci si v tomto období vytvářejí vysoký a hluboce zoubkovaný hřbetní hřeben, který je nad kořenem ocasu přerušovaný. Jejich břicho má zářivě oranžovou nebo žlutou barvu

s černými skvrnami. A co bříško – to originální dekor, jiné pojetí puntíků. Jsou to velmi citliví živočichové, kteří potřebují vodu bez dravých ryb. Jinak jejich larvy skončí v tlamách agresivních nenasytů.

Přicházíme na rozcestí, kde se oba okruhy potkávají. Stále se držíme toho prvního. Brzy nás přivede k naučné tabuli *Velvarské mokřady*.

Text číst nemusíte, to byste šli výlet po půlnoci, ale podívejte se na fotografii, kde je mlýn vyfocený v roce 1927.

8. Jak se jmenuje mlýn?

Červený potok máme po pravici. Odvede nás k asfaltce vedoucí k prvním domečkům města. Odbočíme doleva a až do Malovarské ulice následujeme naučnou stezku.

Rozloučíme se s mlýny a dál nás to táhne k městu. Můžeme si k tomu zanotovat třeba písničku ze známé pohádky. Je to ta, kterou si zpívali princezna Krasomila a král Miroslav, když pomáhali mlynáři mlít. Jak se pohádka jmenovala?

Už je to uděláno, už je to hotovo,

pár vajíček na rendlíček,

kousek másla do toho.

My ovšem hotovo ještě nemáme. Natož rendlíček a pár vajíček. A není to ptačí chřípkou ani tím, že by nám slepice uletěly. Na výlety vejce prostě nenosíme. Leda natvrdo. Jak jste na tom s vajíčky vy? Máte je rádi? Berete si je na naše výlety? A víte, jakou mají vajíčka spojitost s tímto městem?

Všechno to začalo ve 14. století, kdy král Karel IV. nechal v Praze stavět slavný kamenný most přes řeku Vltavu. Stavitelé chtěli, aby byl most co nejpevnější a vydržel věky, a proto se rozhodli do vápenné malty přidávat čerstvá vejce. Král tehdy vyslal posly do všech koutů království se žádostí, aby každé město přispělo svým dílem a poslalo do Prahy nůše plné vajec.

Když tato zpráva dorazila do Velvar, místní měšťané se okamžitě pustili do práce. Chtěli se před králem ukázat jako vzorní a štedří poddaní, a tak to vysvětlili slepicím a během krátké chvíle nasbírali tisíce vajec. Pak se ale začali obávat jedné věci. Cesta z Velvar do Prahy byla tehdy dlouhá, plná výmolů a vedla přes kopce. A těžké dřevěné vozy tenkrát neměly tlumiče. Po dlouhém přemýšlení přišli na nápad, který jim připadal naprosto geniální. Všechna vejce nechali předem uvařit natvrdo. Byli si jisti, že takto upravená cestu bez úhony přežijí a král bude mít radost, jak jsou ve Velvarech vynalézaví. Když vozy dorazily do Prahy ke staveništi mostu, pražští zedníci a mistři stavitelé nevěřili svým očím. Místo aby vejce rozbili a zamíchali do malty, mohli je leda tak oloupat a posvačit.

Všichni se tak velvarským posmívali a říkali o nich, že jsou natvrdlí, jak tvrdí pověst. Místní pan starosta, který je zároveň dlouhodobě členem spolku který dělá mnoho pro místní nezávislou kulturu, brigádníčí u rybníků a podobně, tvrdí, že Velvaráci už tehdy mysleli také na dělníky a na to, aby měli při práci co posvačit.

Jestlipak byste uhodli název tohoto velvarského spolku? Začíná na písmenko N. a odvíjí se od posměšku, kterým častovali pražané velvarské vejconoše.

Kdo má chuť na vajíčka? Kdo má hlad a kdo má hlad jako Otesánek?

Dokážete vyjmenovat všechno, co Otesánek ve známé pohádce snědl?

Jed jsem, sněd jsem:

kaši z rendlíka,

ucháč mlíka,

pecen chleba,

mámu – tátu –,

děvečku s jetelem

sedláka se senem,

pasáka s prasaty,

ovčáka s jehňaty

a tebe taky ještě sním.

Přicházíme k Malovarské ulici. A tady pozor: Opatrně ji přejdeme a zamíříme k červené budově autoservisu. Kolem něj totiž naučná stezka vede.

Po pár minutkách dorazíte k plynárenskému zařízení, udělejte čelem vzad.

Vidíte krásnou mozaiku? To je překvápko! A těch drahokamů!

Opustíme asfaltku, přejdeme na štěrk a míříme kolem závory ke hřbitovní zdi.

Jdeme podél hřbitova, přitahuje si nás **kostel svatého Jiří**. Je klenotem renesanční architektury. Počátkem 17. století ho vystavěl italský stavitel Santini Malvazione.

Vzpomenete si, kdo se podílel na jeho vybudování? Říkali jsme si to u Dryáčnického domu.

Dveře kostela bývají většinou otevřené a můžete tak nahlédnout dovnitř. Kostel je nově zrekonstruován a tak pohled do jeho prázdného interiéru stojí za to. Když budete mít štěstí a bude svítit sluníčko ze správného úhlu, uvidíte hru barev, která vzniká díky krásným okenním vitrážím.

Hřbitov, který svatostánek obklopuje, je místem odpočinku mnoha generací obyvatel Velvar. Pohřben je zde třeba tatínek slavného hudebního skladatele Antonína Dvořáka, který se jmenoval František.

Mineme vstup na hřbitov a ke kostelíku se jdeme podívat až o kus dál. Použijeme kovanou bránu a na cedulce zjistíme, že je sem vstup zakázán... Kozám!

Ano, jsou to skutečně kozy. Oni je tam jednou strašně složitě naháněli, když se sem někomu zatoulaly.

Před vstupem do kostela stojí černá naučná tabule č. 15. Najděte na ní černobílou fotografii kostela s popiskem.

9. Doplňte slovo: Fotografie zachycující

Hned u hřbitova také stojí budova bývalého špitálu, který vznikl ve stejné době jako kostel přestavbou hospodářské budovy v útulek pro chudé, financovaný ze závěti měšťana Jiřího Pechara.

To je to jméno! Vzpomínáte?

Napravo můžeme zamávat svatému Janu Nepomuckému. Tentokrát i jeho hlavě, nad kterou poletují hvězdičky. Dokážete je spočítat? Je tady někdo, komu je stejně let?

Kolem hlavní cesty pochodujeme do centra. Zároveň tak míříme k bývalé synagoze. Byla postavena v letech 1930 až 1931 ve funkcionalistickém stylu. Patří mezi nejmladších v Čechách. Synagoga byla místem, kde se Židé scházeli k modlitbě, čtení z Bible a společným setkáním. Bohužel ale všichni židovští obyvatelé Velvar zahynuli v koncentračních táborech za 2. světové války, nebo před válkou prchli a už se nevrátili.

Budova s kruhovými okny, o které právě mluvíme, je po pravé straně cesty. Nyní v ní sídlí volnočasové centrum *Velvarská kostka*.

Podívejte se ještě doleva. Vidíte hasičskou zbrojnici? To je dobře. Pro naši tajenku jsou právě hasiči klíčovým prvkem.

Naše poslední zastavení je celkem jasné. Vidíte ho před sebou.

Jak už jsme si říkali, Velvary nebyly jen tak nějakým městem. Ležely na jedné z nejdůležitějších obchodních tepen celého království, které se říkalo Saská cesta. Spojovala Prahu se severem Čech a pokračovala dál do bohatého Německa, což z Velvar udělalo místo, kde to neustále žilo a kde se točily velké peníze.

Protože cesta z Prahy do Velvar trvala tehdy s nákladem skoro celý den, město se stalo ideální první zastávkou

k odpočinku. Obchodníci zde museli přenocovat a často i nabídnout své zboží místním lidem. Této povinnosti se říkalo právo skladu. Díky tomu na náměstí vyrostly obrovské domy s prostornými průjezdy, kterými mohly vozy projet až do dvora, aby tam v bezpečí vyložili náklad. Ve městě tehdy fungovalo velké množství hostinců, ubytoven a řemeslných dílen, jako byli kováři nebo koláři, kteří opravovali vozy poškozené na hrbolatých cestách.

To, že město bohatlo díky obchodu, poznáte i podle jeho opevnění a bran. Velvary měly hned několik bran, kterými musel projít každý, kdo chtěl po Saské cestě pokračovat dál. Výběr mýta a poplatků za ochranu zboží přinášel městu takové příjmy, že si mohlo dovolit stavět honosné kostely a mít jedno z největších náměstí v okolí.

Pražská brána je jediná dochovaná z původních čtyř bran městského opevnění. Renesanční věž vystavěl v roce 1580 stavitel Bartoloměj Vlach v místě dřívější gotické brány. Po roce 2000 byla tato památka opravena a nyní je v ní jedna z expozic **Městského muzea**, takže ji můžete navštívit a zahrát si na výběrčí mýtného. Za kolik dovolíte dospělým účastníkům výletu projít? Nešetřete je. Vstup si však musíte předem domluvit v hlavní budově muzea. Najdete ji po pár minutách chůze směrem k náměstí.

V Pražské bráně můžete také po předchozí domluvě uvidět velikou zvláštnost, kterou jen tak někde nevidíte, a tou je tak zvaná **camera obscura**. Je to fyzikální jev, kdy do zatemněného prostoru proniká jedním otvorem světlo a promítá na vnitřní stěny obraz vnějšího prostoru. Žádné projektory, žádné čočky... a po stropě střední místnosti Pražské brány projíždějí auta. Je to neuvěřitelné!

Podívejte se na bránu. Kdo najde první dvouhlavou orlici? Kdo objeví lva? A kdo najde lva na druhé straně brány?

V tajence nám zbývá vyplnit poslední písmenko. Vyzvedneme si ho na pamětní desce domu čp. 107.

V kterém měsíci roku 1864 byl založen první český dobrovolný hasičský sbor.

10. Napište název měsíce.

Když se podíváte do tajenky, zjistíte, že na vás vykukuje mužské jméno. Patří váženému muži, který městu Velvary přinesl mnoho dobrého.

Narodil se nedaleko Velvar. Pak ho ovšem život zavál do Hamburku. Tady byl svědkem velkého požáru. Byl natolik unešen pohotovostí, uměním a obratností, s jakou si počínali členové požárních sborů, že se v něm natrvalo usadila myšlenka vycvičit podobný sbor doma. I nelenil, vypravěl spoluobčanům své zážitky a doporučoval zřízení takového sboru ve Velvarech. Vedla ho k tomu i četnost požárů ve městě a okolí. V roce 1864 byly schváleny stanovy sboru dobrovolných hasičů. První hasič byl také členem okresního výboru, školní rady, besedy, spořitelny a záložny. Bohužel se nedožil 50. výročí „svého“ sboru, neboť 14. února 1913 zemřel.

V Městském muzeu Velvary si můžete za 50 Kč koupit krásný sešit s úkoly pojednávající o hasičích i o velvarských památkách.

Cestou k náměstí míjíte hlavní budovu Městského muzea Velvary. Doporučujeme tam někdy zaskočit. Mají tam interaktivní samoobslužnou prohlídku. Žádné mobily... jen si vezmete Kufík pro cestování časem, případně i malého kámoše skřítko Muzejníčka a plníte úkoly, které se Vám líbí. Můžete tam strávit klidně dvě hodiny, když Vás to bude bavit.

Přicházíme na náměstí, které už dobře známe. Jsme totiž u Reduty, kousek od auta.

Procházka i osvěta jsou u konce. Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou!

Městu Velvary moc děkujeme za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA. ☺

Tip na závěr:

*Pokud máte ještě sílu, určitě na náměstí navštivte **Muzeum technických hraček**. Představuje návštěvníkům dětské poklady z doby rakousko-uherské monarchie a první Československé republiky. Vedle parních strojů, vláčeků, autíček, stavebnic a nejrůznějších her je k vidění kolekce oblíbených tancujících figurek na klíček, pokojíčky pro panenky, kočárky a mnoho dalších zajímavostí. Mezi nové exponáty muzea patří unikátní dřevěná lékárna pro panenky nebo velká kuchyňka z počátku minulého století s funkčním nádobíčkem a sporáčkem na líhový kahánek. V muzeu najdete historicky první*

československou stavebnici, nejstarší plechové autíčko na mechanický pohon československé výroby z let 1920 až 1925 nebo jedno z prvních bakelitových autíček z konce 40. let 20. století. Nechybí ani jedny z prvních dětských promítaček zvaných laterna magica.

Do programu muzejních akcí patří například komentované prohlídky, ukázky mechanických hraček v pohybu a dílničky pro nejmenší. Muzejní obchůdek nabízí vzácný sortiment dobových hraček 70. a 80. let 20. století. Neváhejte, nové nebudou. Koupit je můžete jen do vyprodání zásob.s

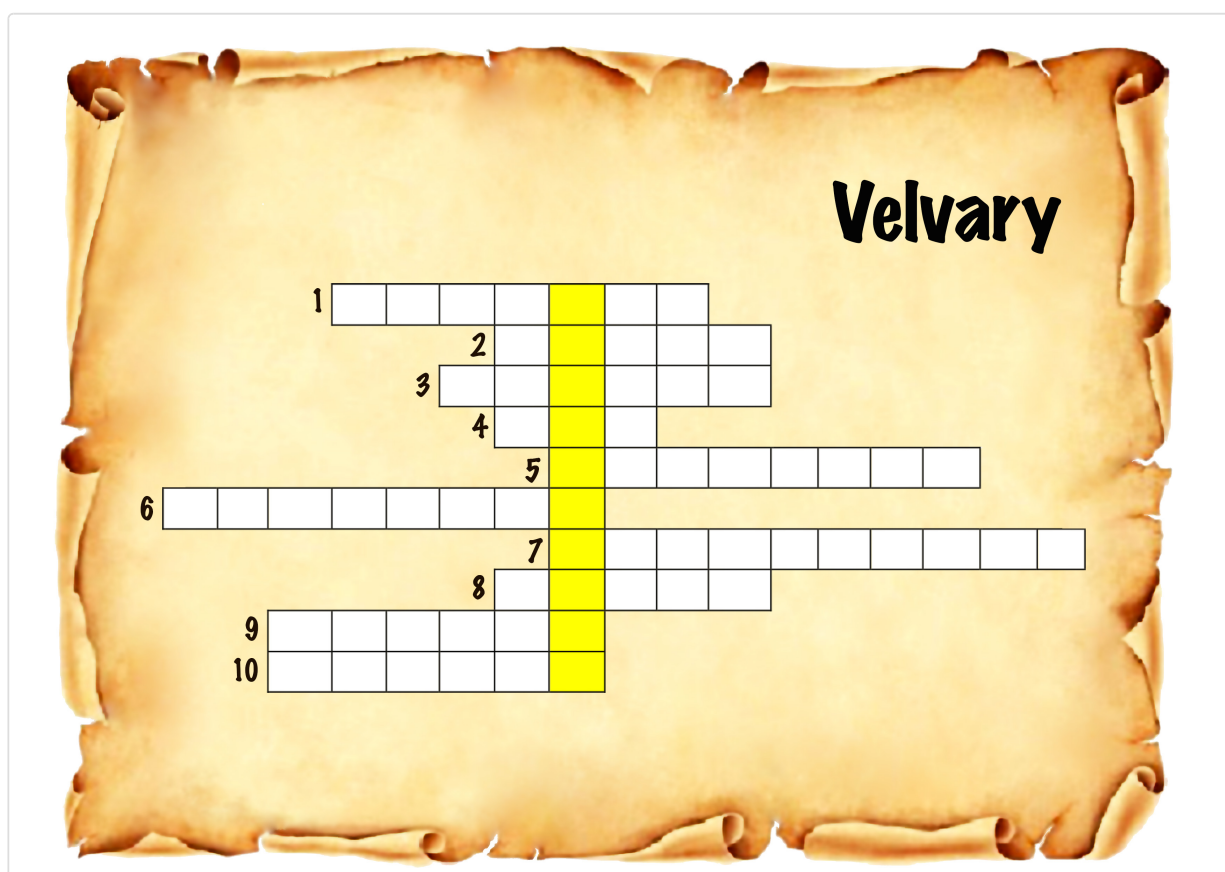
Velvarké technické muzeum hraček provozuje stálou expozici v historické budově bývalé Spořitelny na náměstí Krále Vladislava čp. 225.

A pokud se budete chtít odměnit, zajděte na limču, zákusek a kávičku pro své dospělé průvodce do **krásné stylové kavárny** hned vedle **ve Velvarké Záložně** (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100091796709171>). O víkendu mají otevřeno v neděli od 13 do 18 hodin.

V textu byly použity mimo jiné texty z webů www.kudyznudy.cz, <https://www.cestyapamatky.cz>, <https://www.velvary.cz/>.

Otázky k tajence

1. **Opište druhé slovo ze souvislého textu.**
2. **Co trčí lvovi z tlamy?**
3. **Jaký předmět má Kateřina na hlavě?**
4. **Co v pravé ruce třímá socha před kostelem směrem k náměstí?**
5. **Jak se jmenovala manželka majitele mlýna?**
6. **Doplňte název: Velvarký.....**
7. **Jak se jmenuje skřítek?**
8. **Jak se jmenuje mlýn?**
9. **Doplňte slovo: Fotografie zachycující**
10. **Napište název měsíce.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 12.06.2026 12:52